

דף מקורות

הרבנית ד"ר תמר מאיר

נערה מואבייה: יחסם של חז"ל לגיורה של רות

שבת ואהבתם את הגֵר

א'-ב' סיון 7-8/6

"עמך עמי
ואלהיך אלהי"
מגילת רות א' ט"ז

1. ותאמר [רות] אל תפגעי בי (רות א: טז) אמרה לה, לא תחטיאי עלי, לא תסבין פגעיק מני לעזוביך לשוב מאחריך. מכל מקום דעתי להתגייר, לא מוטב על ידיך ולא על ידי אחר. כיון ששמעה נעמי [כן], התחילה סודרת לפנייה דברי הלכות גרים. אמרה לה, בתי אין דרכן של ישראל לילך, לא לבתי טרטיאות ולא לבתי קרקסיאות, אלא לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. ואין דרכן של ישראל להלוך יותר מאלפי אמה בשבת. אמרה לה, אל אשר תלכי אלך. ואין דרכן של ישראל ללון אלא בבית שיש בו מזוזה. אמרה לה, באשר תליני אליך... (רו"ר ב כב [עמ' 76]).

2. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מז עמוד ב

... ואין מרבים עליו, ואין מדקדקים עליו. אמר רבי אלעזר: מאי קראה? דכתיב: (רות א') ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה, אמרה לה: אסיר לך תחום שבת! (רות א') באשר תלכי אלך. אסיר לך יחוד! (רות א') באשר תליני אליך. מפקדינן שש מאות וי"ג מצות! (רות א') עמך עמי. אסיר לך עבודת כוכבים! (רות א') ואלהיך אלהי. ארבע מיתות נמסרו לב"ד! (רות א') באשר תמותי אמות. ב' קברים נמסרו לב"ד! (רות א') ושם אקבר. מיד, ותרא כי מתאמצת היא וגו'.

3. מדרש זוטא - רות (בובר) פרשה א

[ז] ותצא מן המקום. מה ראה הכתוב למנות יציאתה וביאתה, אלא אמר הקב"ה תבוא רות שהיא גיורת ולא כיחשה בחמותה, ותוכיח את ישראל שמרדו ב', שנאמר אוי להם כי נדדו ממני (הושע ז' י"ג).

4. ... ותחדל לדבר אליה א"ר אבהו, בוא וראה כמה חביבין גרים לפני הקב"ה. כיון שנתנה דעתה להתגייר השווה אותה [הכת'] לנעמי, ותלכנה שתיהן [עד בואנה בית לחם] (רו"ר ג, ה-ו).

5. במגלת ספר כתוב עלי במגלה - אשר צוית לא יבאו בקהל לך (איכה א: י). בספר - לא יבא עמוני ומואבי [בקהל י"י] (דברים כג: ד) ובאתי. ולא דיו שבאתי, אלא במגלה ובספר כתוב עלי. במגלה - פרץ, חצרון, רם, עמינדב, נחשון, [שלמון] בעז, עובד, ישי, דוד (רות ד: יח - כב). בספר - ויאמר [י"י] קום משחהו כי זה הוא (ש"א טז: יב) (רו"ר ח ז [עמ' 210]).

6. [ד"א]: ושחרים (הוליד) - זה בעז. ולמה הוא קורא אותו שחרים? שהיה משוחרר מן העונות. הוליד בשדה מואב - שהוליד מרות המואביה. מן שלחו אותם - שהיה משבטו של יהודה, דכתי' ואת יהודה שלח לפניו (בראשית מו: כח). את חושים ואת בערה נשיו - ויש אדם שהוליד נשיו? ויולד מן חדש אשתו (דה"י שם: ט) ולא היה צריך קרייט למימר, ויולד מן בערה אשתו? אלא בימיו נתחדשה הלכה, עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית.

כתב אחד [אומר] יתר הישמעאלי (דהי"א ב: יז), וכת' אחד אומר יתרא הישראל (ש"ב יז: כה). א"ר יהושע בן לוי, הוא יתר הישמעאלי, הוא יתרא הישראלי. ר' שמואל בר נחמן אמ' ישמעאל היה, ונכנס לבית המדרש ומצא ישי יושב ודורש, פנו אלי והושעו כל אפסי ארץ (ישעיה מה: כב) ונתגייר על ידו, ונתן לו בתו.

ורבנן אמרי, ישראל היה וחגר חרבו כישמעאל, ונעץ את החרב באמצע. ואמ' או להרוג [או] להרג, או מקיים אני את ההלכה לר', כל מי שהוא מבטל את ההלכה זו, בחרב זו אתיז את ראשו, עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית. (רו"ר ד א)

7. "וישאו להם נשים מואביות" תני בשם ר' מאיר, לא גיירום ולא הטבילום ולא הניחו את ההלכה לחדש, לא נענשו עליה: עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית (ב ט [עמ' 58]).
8. ... אלם היה (זו) בדברי תורה... אמר... אין אנא מערב פסולת בבני. ולא היה יודע שכבר נתחדשה ההלכה, עמוני - ולא עמונית. מואבי - ולא מואבית (ז ז [עמ' 186]).
9. ועמד בעז ובית דינו והסכים שאלת שלום בשם, שנאמר, והנה בעז בא מבית לחם, ויאמר לקוצ'רים י"י עמכם, וכן המלאך אומ' לגדעון, י"י עמך גבור החיל (שופטים ו: יב) (ד ו [עמ' 104]).
10. "ויבקעו שלשת הגבורים במחנה הפלשתי" (שמואל ב כג: טז) למה שלשה? [שאין הלכה מתב' רת אלא מפי שלשה" (ה א [עמ' 120]).
11. ותבא אל חמותה ותאמר מי את בתי (רות ג: טז) וכי לא היתה מכירתה? אלא אמרה לה, פנויה את או אשת איש את? אמרה לה, פנויה, ותגד לה את כל אשר עשה לה האיש. (רו"ר ז, ד).
12. וילפת (רות ג: ח) לפפתו כחזזית. התחיל ממשמש בשערה. אמר, רוחות אין להם שער. אמר לה, מה את? רוח או אשה? אמרה לו, אשה. [אמר לה, פנויה או אשת איש? אמרה לו, פנויה. [אמר לה] טהורה או טמאה? אמרה לו, טהורה. והנה אשה טהורה מכל הנשים שוכבת מרגלותיו. ויאמר, מי את? ותאמר, אנכי רות אמתך (רות ג: ט).
13. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיג עמוד ב
(רות ב) ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת, וכי דרכו של בעז לשאול בנ' ערה? אמר רבי אלעזר: דבר חכמה ראה בה, שני שבלין - לקטה, שלשה שבלין - אינה לקטה. במתניתא תנא: דבר צניעות ראה בה, עומדות - מעומד, נופלות - מיושב. (רות ב) וכה תדבקין עם נעורותי וכי דרכו של בעז לדבק עם הנשים? - אמר רבי אלעזר: כיון דחזא (רות א) ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה אמר: שרי לאידבוקי בה. (רות ב') ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלם, אמר רבי אלעזר: רמז רמז לה; עתידה מלכות בית דוד לצאת ממך, דכתיב ביה הלם, שנאמר (שמואל ב ז) ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי אדני ה' ומי ביתי כי הבאתני עד הלם. (רות ב) וטבלת פתך בחמץ אמר רבי אלעזר: מכאן שהחומץ יפה לשרב. רבי שמואל בר נחמני אמר: רמז רמז לה; עתיד בן לצאת ממך שמעשיו קשין כחומץ, ומנו - מנשה. (רות ב) ותשב מצד הקצרים אמר רבי אלעזר: מצד הקוצרים, ולא בתוך הקוצרים. רמז רמז לה שעתידה מלכות בית דוד שתתחלק. (רות ב) ויצבט לה קלי ותאכל אמר רבי אלעזר: ותאכל - בימי דוד, ותשב - בימי שלמה, ותתר - בימי חזקיה. ואיכא דאמרי: ותאכל - בימי דוד ובימי שלמה, ותשב - בימי חזקיה, ותתר - בימי רבי. דאמר מר: אהוריה דרבי הוה עתיר משבור מלכא. במתניתא תנא: ותאכל - בעולם הזה, ותשב - לימות המשיח, ותתר - לעתיד לבא.
14. רות רבה (לרנר) פרשה ד
למי הנערה הזאת לא הוה חכים לה, אלא כיון שראה אותה נעימה ומעשיה נעימים, התחיל שואל עליה. כל הנשים שוחחות ומלקטות, והיא יושבת ומלקטת. כל הנשים מסלקות את כליהן, וזאת משלשלת את כליה. כל הנשים משחקות עם הקוצרים, וזאת מצנעת את עצמה. כל הנשים מלקטות מבין העמרים, וזו מלקטת מן ההפקר.

ודכוותה: וכראות שאול [את דוד] יוצא לקראת הפלשתי [אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער] (ש"א יז: נה). ולא הוה חכים [ליה]?...

ויען הנער הנצב על הקוצרים [ויאמר] נערה מואבייה [היא] (רות ב: ו) ולא אמר מעשיה נעימים, אלא רבתה מלכה לה.

15. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מה ד"ה ג' חשבו

ג' חשבו מחשבה טובה וגלה המקום מחשבתם לכל באי עולם ואלו הן. ראובן ותמר ורות. ראובן חשב להציל את יוסף שנאמר ויאמר אליהם ראובן אל תשפכו דם (בראשית ל"ז כ"ב) ומנין שגלה המקום מחשבתו לכל באי עולם שנאמר יחי ראובן [ואל ימות] (דברים ל"ג ו') [יחי ראובן] בזכות יוסף ואל ימות במעשה בלהה. תמר חשבה בלבה אמרה אפשר לצאת חוטאה מביתו של צדיק הזה ומנין שגלה המקום מחשבתה לכל באי עולם שהלכה ונשאת ליהודה וילדה ממנו פרץ וזרח. רות חשבה בלבה אמרה לחמותה עמך עמי אלהיך אלהי באשר תמותי אמות ושם אקבר (רות א' ט"ז וי"ז) ומנין שגלה המקום מחשבתה לכל באי עולם שהלכה ונשאת לבועז שנאמר ובועז הוליד את עובד ועבד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד (שם ד' כ"א וכ"ב) ודוד מלך בעולם הזה ומלך לעולם הבא.